

HRADČANY

PŘÍČKOVÉ TYPY U HODNOTY 15 hal.

První hodnotou tištěnou v V. kresbě emise Hradčany byla hodnota 15 h červenoranžová. Tisk byl zahájen 3.6.1919 ze dvou tiskových desek uspořádaných v tiskové formě spolu se dvěma deskami hodnoty 25 h I. kresby. Vydání této hodnoty bylo vyvoláno naléhavou potřebou známek pro úhradu poštovních poplatků za dopisnici v tuzemsku, neboť k 15. květnu 1919 došlo ke zvýšení všech poštovních sazeb (II. období).

Pro potřeby našeho pojednání o příčkových typech budeme vycházet z existence 6 tiskových desek a prozatím zcela pomineme tzv. „dopisnicovou desku“, jejíž existence byla sice prokázána, ale tato deska prozatím nebyla studijně zpracována. Z celkového počtu 6 tiskových desek, o kterých hovoří Monografie československých známek, I. díl, byla opravena levá horní spirála pouze u I. a II. tiskové desky. Výjimku tvoří oněch známých 10 známkových polí, která mohou ve spojení se sousedními známkami tvořit spojené spirálové typy. Opravy dalších detailů v obraze známek byly prováděny rovněž jen u těchto dvou tiskových desek s II. typem spirály. Výjimkou je pouze oprava vějíře pravé holubice, která byla provedena ještě u V. tiskové desky. To v praxi usnadňuje identifikaci známek tištěných V. tiskovou deskou.

K opravě levé příčky došlo na I. a II. tiskové desce hodnoty 15 h celkem u 13 známkových polí. V osmi případech byl vytvořen II. typ příčky, a to na 2., 4., 5., 15., 17. a 91. ZP I. tiskové desky a na 75. a 78. ZP II. tiskové desky. Z celkového počtu 13 je na I. tiskové desce zastoupeno 10 známkových polí s opravenou levou příčkou a zbývající 3 známková pole jsou na II. tiskové desce.

Na vyobrazených schématech I. a II. tiskové desky jsou vyznačena známková pole jak s II. typem a podtypem II. typu příčky, tak i s I. typem spirál. Při pohledu na tato schémata je patrný výrazný rozdíl mezi I. a II. tiskovou deskou v počtu známkových polí, u kterých byla opravována levá příčka a nebo zůstala levá horní spirála neopravena. Na II. tiskové desce spolu navzájem nesousedí známková pole s II. typem příčky a rovněž tak nesousedí ani s 15. známkovým polem, které má spirálu I. typu. Z tohoto pohledu je daleko zajímavější I. tisková deska, na které je celkem 10 ZP s opravenou levou příčkou a 9 ZP s neopravenou levou horní spirálou. Zde existují jak dvojice známek s II. typem příčky, tak i kombinace II. a podtypu II. typu příčky, které mohou existovat s II. typem spirály nebo i s rozdílnými typy spirál.

Výjimečné postavení mají známková pole 2, 23 a 91, která jsou současně nositelem I. typu spirály a II. typu resp. podtypu příčky. Výjimečnost spočívá v tom, že jediné u těchto polí nebyla opravena levá horní spirála, ale byla opravena levá příčka. Takovýto stav neexistuje na žádné jiné tiskové desce u kterékoliv hodnoty V. kresby. Tato známková pole tvoří s některými sousedními známkami tzv. „protisměrné spojené typy“, což znamená, že na dvojici známek, která tvoří spojené spirálové typy a současně spojené příčkové typy (např. 81. a 91. ZP tiskové desky), je umístění opravovaných detailů (spirály II. typu a II. typu příčky) na opačných (různých) známkových polích.

Na obou tiskových deskách sousedí známky s II. typem i podtypem II. typu příčky vždy se známkami, které mají I. typ příčky, proto existují u všech těchto známkových polí hodnoty 15 h (na rozdíl od hodnoty 25 h) spojené příčkové typy.

Výplatní známky hodnoty 15 h byly vydány stříhané i zoubkované. Část nákladu, která byla tištěna I. a II. tiskovou deskou, byla opatřena jako jediná všemi osmi známými úředně provedenými druhy zoubkování, které se od sebe výrazně liší nákladem. Vedle stříhaných známek se běžně vyskytují známky v HZ 13 3/4 : 13 1/2 (A), v ŘZ 11 1/2 (D) a ŘZ 13 3/4 : 11 1/2 (F). Daleko vzácněji se vyskytují známky z I. a II. tiskové desky s II. typem provedené v zoubkováních B a C, kde většina nákladu, asi 97–98 %, pochází z III. až VI. tiskové desky s I. typem spirály, které nebyly opravovány. Zbývající řádková zoubkování E, G a H byla použita pouze u I. a II. tiskové desky, ovšem v tak malém nákladu, že samotné základní známky v těchto zoubkováních jsou poměrně vzácné. Výskyt spojených typů příček a samostatných známek s II. typem nebo podtypem příčky odpovídá uvedeným údajům o četnosti jednotlivých druhů zoubkování.

U běžných známek stříhaných se vzácně vyskytuje hnědočervený a ojediněle červenohnědý odstín barvy. Na přiloženém snímku je zachycen krajový čtyřblok ZP 7, 8, 17 a 18 z I. tiskové desky se spojenými příčkovými typy v barvě hnědočervené. U některých zoubkování se rovněž vyskytují známky v těchto vzácných barevných odstínech.

Pro úplnost je třeba uvést, že existují zcela výjimečně známky se smíšeným zoubkováním ŘZ 13 3/4 : 11 1/2 : 10 3/4 (I), které pocházejí vždy ze spodní vodorovné řady v přepážkovém archu, kterou tvoří ZP 91–100. Známkové pole 91 na I. tiskové desce je nositelem II. typu příčky, proto mohou teoreticky existovat i tyto spojené příčkové typy. Jejich existence mi však není známa.

Část známek hodnoty 15 h byla opatřena přetiskem SO 1920 pro použití v plebiscitním území a část přetiskem DOPLATIT (DL 29 a DL 30). U přetisku SO 1920 se běžně vyskytují známky 15 h v HZ 13 3/4 : 13 1/2 (A) a v ŘZ 13 3/4 : 11 1/2 (D), proto i spojené příčkové typy a jednotlivé známky s II. typem nebo podtypem příčky jsou běžné. Méně častý výskyt je u známek stříhaných a opatřených řádkovým zoubkováním 11 1/2 : 10 3/4 (E). Nejvzácnější z této skupiny známek jsou však známky s ŘZ 13 3/4 (B), u kterých katalogový záznam jednotlivých čistých známek činí v současné době 2000,– Kč a získání těchto známek je mnohdy podmíněno úspěšností na různých filatelistických aukcích.

Zajímavou, avšak prozatím málo probádanou skupinu tvoří výpočetní vydání z let 1922–1926. V této skupině známek opatřených přetiskem DOPLATIT se vyskytují známky hodnoty 15 h v několika různých zoubkováních s novou hodnotou 30 nebo 40 haléřů. Spojené příčkové typy a samostatné známky s II. typem a podtypem II. typu příčky se mohou vyskytnout méně často v ŘZ 13 3/4 : 11 1/2 a HZ 13 3/4 : 13 1/2. U zbývajících zoubkování s výjimkou HZ 11 3/4 a ŘZ 13 3/4 je výskyt spojených příčkových typů i samostatných známek s II. typem případně podtypem II. typu příčky zcela ojedinělý. V případě známek s HZ 11 3/4 a ŘZ 13 3/4 se spojené příčkové typy, ani samostatné známky s opravenou příčkou nemohou vyskytovat, neboť přetiskem DOPLATIT nebyly opatřeny známky z I. a II. tiskové desky v těchto zoubkováních.

Jiří Škaloud

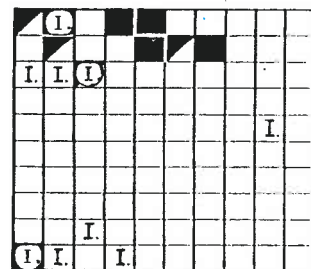

Prof. 7a), ZP 7, 8, 17 a 18 / I. tisková deska, spojené příčkové typy

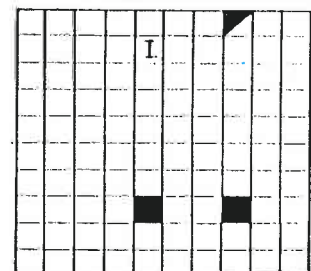
Prof. SO 5 A, ZP 23, 24, 33 a 34 / I. tisková deska, spojené příčkové a spirálové typy

Grafické znázornění známkových polí s II. typem a podtypem příčky v tiskových deskách

15 hal – I. deska

- – zn. pole s II. typem příčky
- I. – zn. pole s podtypem II. typu příčky
- ◼ – zn. pole s I. typem spirály

15 hal – II. deska